

USTAVNI SUD REPUBLIKE HRVATSKE

2626

Ustavni sud Republike Hrvatske, u sastavu Jasna Omejec, predsjednica, te suci Mato Arlović, Marko Babić, Snježana Bagić, Slavica Banić, Mario Jelušić, Ivan Matija, Antun Palarić, Aldo Radolović, Duška Šarin i Miroslav Šeparović, u postupku koji je ustavnom tužbom pokrenuo I. P. iz Z., sada u Klinici za psihijatriju V., kojeg zastupa S. J., odvjetnik u Z., na sjednici održanoj 15. prosinca 2015. jednoglasno je donio

ODLUKU

I. Ustavna tužba se djelomično usvaja.

II. Prihvaćaju se procesnopravni prigovori podnositelja te se u tom dijelu ukidaju:

- rješenje Županijskog suda u Zagrebu, broj: 31 Gž-306/15-2 od 27. siječnja 2015., i
- rješenje Županijskog suda u Zagrebu broj: 74 R1-331/14 od 20. siječnja 2015.

Predmet se vraća Županijskom sudu u Zagrebu na ponovni postupak.

III. Na temelju članka 31. stavaka 4. i 5. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske (»Narodne novine« broj 99/99., 29/02. i 49/02. – pročišćeni tekst) Ustavni sud određuje da je Županijski sud u Zagrebu u predmetu broj: R1-331/14 dužan postupiti na način i u roku koji su određeni u točki 34. obrazloženja ove odluke.

IV. U odnosu na ostale prigovore podnositelja, ustavna tužba se odbija.

V. Ova odluka objavit će se u »Narodnim novinama«.

O b r a z l o ž e n j e

I. POSTUPAK PRED USTAVNIM SUDOM

1. Ustavnu tužbu podnio je I. P. iz Z., sada u Klinici za psihijatriju V. (u daljnjem tekstu: podnositelj), kojeg u ustavnosudskom postupku zastupa S. J., odvjetnik u Z. Ustavna tužba je pravodobna i dopuštena.

2. Ustavna tužba podnesena je protiv rješenja Županijskog suda u Zagrebu, broj: 31 Gž-306/15-2 od 27. siječnja 2015., kojim je odbijena žalba podnositelja i potvrđeno rješenje Županijskog suda u Zagrebu broj: 74 R1-331/14 od 20. siječnja 2015. (u daljnjem tekstu: prvostupanijsko rješenje).

Prvostupanijskim rješenjem podnositelju je produljen prisilni smještaj u Klinici za psihijatriju V. (u daljnjem tekstu: psihijatrijska ustanova) u trajanju od jedne (1) godine. Prisilni smještaj može trajati do 31. siječnja 2016.

3. Podnositelj smatra da su mu osporenim rješenjima povrijeđena ustavna prava zajamčena člancima 14. stavkom 2., 22. i 29. stavkom 1. Ustava Republike Hrvatske (»Narodne novine« broj 56/90., 135/97., 113/00., 28/01., 76/10. i 5/14.).

Povrijeđenima smatra i članke 5. i 6. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (»Narodne novine – Međunarodni ugovori« broj 18/97., 6/99. – pročišćeni tekst, 8/99. – ispravak, 14/02. i 1/06., u daljnjem tekstu: Konvencija).

4. Za potrebe ustavnosudskog postupka, na temelju članka 69. alineje 3. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske (»Narodne novine« broj 99/99., 29/02. i 49/02. – pročišćeni tekst, u daljnjem tekstu: Ustavni zakon) pribavljen je spis Županijskog suda u Zagrebu broj: R1-331/14.

II. ČINJENICE I OKOLNOSTI SLUČAJA

5. Uvidom u pribavljeni spis Županijskog suda u Zagrebu broj: R1-331/14, kojem priliježu kaznene presude, razvidno je da je podnositelj zaključno do 24. rujna 2013. radio kao vozač na Općinskom kaznenom sudu. U razdoblju od siječnja 2013. do 10. veljače 2015. podnositelj je u neubrojivom stanju kroz dulje vrijeme pratio M. B., suca Općinskog kaznenog suda u Zagrebu, ozbiljno mu prijetio te je 10. veljače 2014. u neubrojivom stanju prišao sucu M. B. i skinuo mu s lica i zadržao naočale marke »Lindberg« vrijedne oko 3.000,00 kuna. Protiv podnositelja pokrenut je kazneni postupak koji se vodio pred Općinskim sudom u Sesvetama, Stalnoj službi u Sv. Ivanu Zelini.

Kazneni postupak

6. Presudom Općinskog suda u Sesvetama, Stalne službe u Sv. Ivanu Zelini, broj: K-104/14 od 26. lipnja 2014., utvrđeno je da je podnositelj u stanju neubrojivosti u stjecaju počinio kazneno djelo protiv osobne slobode – prijetnjom – iz članka 139. stavka 2. Kaznenog zakona (»Narodne novine« broj 125/11. i 144/12., u daljnjem tekstu: KZ) i – nametljivim ponašanjem – iz članka 140. stavka 1. KZ-a, kazneno djelo protiv imovine – krađom – iz članka 228. stavka 1. KZ-a te kazneno djelo protiv osobne slobode – nametljivim ponašanjem – iz članka 140. stavka 1. KZ-a.

Tom je presudom podnositelju određen prisilni smještaj u psihijatrijsku ustanovu u trajanju od šest (6) mjeseci.

Županijski sud u Zagrebu presudom broj: Kž-802/14-3 od 31. srpnja 2014. potvrdio je prvostupanjsku kaznenu presudu.

Postupak određivanja prisilnog smještaja

7. Na temelju članka 44. stavka 1. Zakona o zaštiti osoba s duševnim smetnjama (»Narodne novine« broj 111/97., 27/98., 128/99. i 79/02., u daljnjem tekstu: ZZODS) Županijski sud u Zagrebu je rješenjem broj: R1-207/14-3 od 7. kolovoza 2014. pokrenuo po službenoj dužnosti postupak za prisilni smještaj podnositelja u psihijatrijsku ustanovu.

Istog dana podnositelju je rješenjem Županijskog suda u Zagrebu po službenoj dužnosti postavljen punomoćnik, odvjetnik Z. G. iz Z.

Rješenjem Županijskog suda u Zagrebu broj: R1-207/14-8 od 12. kolovoza 2014. podnositelj je upućen u psihijatrijsku ustanovu (Kliniku za psihijatriju V.) te mu je određen prisilni smještaj u trajanju od šest (6) mjeseci, a koji je mogao trajati do 31. siječnja 2015.

U pouci o pravnom lijeku navedeno je da je protiv tog rješenja dozvoljena žalba. Međutim, ovlaštene osobe iz članka 45. stavka 6. ZZODS-a nisu podnijele žalbu.

Postupci podnositelja nakon donošenja rješenja o određivanju prisilnog smještaja

8. Na temelju članka 46. stavaka 1. i 2. ZZODS-a podnositelj je 30. rujna 2014. osobno uputio molbu psihijatrijskoj ustanovi da mu se omogući privremeni izlazak u trajanju od 12 sati radi pribavljanja drugog liječničkog mišljenja o njegovoj ubrojivosti. Navedenu molbu psihijatrijska ustanova prosljedila je Županijskom sudu u Zagrebu, kao nadležnom tijelu i o tome obavijestila podnositelja, nakon čega je podnositelj 7. listopada 2014. tom sudu uputio molbu da mu se omogući »privremeni izlazak iz ustanove ... u trajanju od 12 sati radi pribavljanja drugog liječničkog mišljenja«.

Dozvolu za prvim privremenim izlaskom u trajanju od 7 dana radi »rehabilitacije i adaptacije« podnositelj je osobno zatražio 26. studenoga 2014. od Županijskog suda u Zagrebu, koji ga je dopisom od 28. studenoga 2014. obavijestio da »o prvom izlasku neubrojive osobe i o kasnijim izlascima duljim od 15 dana odlučuje sud, ali tek na temelju pisanog obrazloženog prijedloga Predstojnika odjela«.

Postupak produljenja prisilnog smještaja

9. Prijedlog za produljenje prisilnog smještaja podnositelja psihijatrijska ustanova dostavila je Županijskom sudu u Zagrebu 29. prosinca 2014., a dopisom od 12. siječnja 2015. predložila je Županijskom sudu u Zagrebu izlazak/dopust podnositelja od 30. do 31. siječnja 2015.

Istog dana podnositelju je rješenjem Županijskog suda u Zagrebu od 29. prosinca 2014. postavljen punomoćnik po službenoj dužnosti, odvjetnik J. M.

9.1. Po primitku prijedloga za produljenje prisilnog smještaja, sutkinja je 30. prosinca 2014. posjetila I. P. te je u nazočnosti punomoćnika razgovarala s podnositeljem koji je predložio provođenje novog psihijatrijskog vještačenja po novom sudskom vještaku, te je predložio, u slučaju da mu sud odluči produljiti prisilni smještaj, odobrenje terapijskog izlaska (kod kuće s roditeljima) navodeći da bi brigu o njemu vodili njegovi roditelji. Također je izjavio da pristaje na uzimanje propisane terapije.

O navedenom posjetu sutkinje sačinjen je zapisnik, u kojem se, između ostalog navodi:

»I. P. navodi da prihvaća J. M. za punomoćnika. Navodi da se osjeća dobro, i kad popije terapiju osjeća se opušteno. Ne smatra se bolesnim i želio bi drugo mišljenje nekog sudskog vještaka odnosno liječnika psihijatra, pa predlaže da se u ovom postupku provede psihijatrijsko vještačenje po novom sudskom vještaku. U slučaju da se odluči da je potrebno produljiti prisilni smještaj, predlaže da se odobri terapijski izlazak koji bi proveo kod kuće, s roditeljima koji bi vodili brigu o njemu, a propisanu terapiju bi uzimao. Ne želi nikakav kontakt s osobama iz kaznenog predmeta. Punomoćnik predlaže da se provede psih. vještačenje.«

Rješenjem suda od 30. prosinca 2014. određeno je provođenje novog psihijatrijskog vještačenja. Sud je vještakom imenovao stalnu sudsku vještakinju dr. A. M. (Neuropsihijatrijska bolnica u P.).

Nakon provedenog vještačenja sastavljen je nalaz i mišljenje vještaka koji u mjerodavnom dijelu glasi:

»... još uvijek ne postoji visok stupanj vjerojatnosti da za vrijeme izlaska neće biti ugroženi njezin ili tuđi život, zdravlje ili sigurnost, te smatram da se još nisu stekli uvjeti za prvi terapijski izlaz.

Dakle, odgovarajući na pitanje suda, predlažem produžetak prisilnog smještaja, jer I. P. prema svom psihičkom stanju ispunjava kriterije iz čl. 44. ZZODS-a.«

9.2. Rasprava pred Županijskim sudom u Zagrebu održana je 20. siječnja 2015., uz sudjelovanje liječnika podnositelja kao predlagatelja, punomoćnika podnositelja, predstavnika Centra za socijalnu skrb i zamjenika Županijskog državnog odvjetništva.

Rješenjem broj: R1-331/14 produljen je prisilni smještaj podnositelju, a koji može trajati do 31. siječnja 2016.

Mjerodavni dio prvostupanjskog rješenja glasi:

»Predstojnik odjela Zavoda za forenzičku psihijatriju Klinike za psihijatriju V. prof. dr. V. J. je prijedlogom od 23. prosinca 2014., ovom sudu predložio produženje prisilnog smještaja I. P. prisilno smještenog u Klinici za psihijatriju V., temeljem presude i rješenja Općinskog suda u Sesvetama poslovni broj K-104/14 od 26. lipnja 2014., a koji prisilni smještaj temeljem rješenja Županijskog sud u Zagrebu poslovni broj R1-207/14 ističe 31. siječnja 2015.

U prijedlogu za produljenje prisilnog smještaja podnesenog po Klinici za psihijatriju V. Zavod za forenziku navodi se da isti boluje od paranoidnog sumanutog poremećaja te je dosadašnje liječenje u Zavodu, s obzirom na kratkoću boravka, polučilo samo djelomično poboljšanje, i to prvenstveno u smislu redukcije intenziteta paranoidnih ideja i interpretacija koje su isključivo vezane upravo za osobe zbog kojih se i vodio i sudski postupak, odnosno prema osobama koje su u istom sudjelovale. Bolesnik je pristao uzimati antipsihotik i kaže da

je on osobe iz sudskog postupka uspio izbaciti iz svojeg života. Objektivno izvan ovog područja njegovo je funkcioniranje korektno. U svim terapijskim aktivnostima sudjeluje, ima slobodan izlazak u krug bolnice te se pridržavao svih dogovora i ograničenja. Nepovoljni moment je da se od obitelji ne može dobiti nikakva ili slaba potpora u terapijskom smislu jer je i obitelj potpuno u suglasju sa psihopatologijski uvjetovanim stavovima bolesnika. Smatraju da u navedenim okolnostima još uvijek perzistira opasnost od počinjenja istog ili sličnog kaznenog djela i opravdano je i potrebno daljnje produženje prisilnog smještaja za I. P. Stoga smatraju da je njegovo psihičko stanje takvo da su ispunjeni kriteriji iz čl. 44. ZZODS, pa predlažu produljenje prisilnog smještaja.

(...)

Nakon primitka prijedloga za produljenje prisilnog smještaja, sutkinja je posjetila I. P. te je u nazočnosti punomoćnika J. M., sa istim obavljen razgovor, u kojem je isti naveo da se osjeća dobro i kada popije terapiju se osjeća opušteno, a ne želi kontakt s osobama iz kaznenog predmeta. Ne smatra se bolesnim i želio bi drugo mišljenje nekog sudskog vještaka pa je predložio da se provede njegovo psihijatrijsko vještačenje po novom sudskom vještaku, a u slučaju da se odluči produljiti prisilni smještaj predložio je da se odobri terapijski izlazak koji bi proveo kod kuće s roditeljima koji bi vodili brigu o njemu a uzimao bi propisanu terapiju.

Provedeno je psihijatrijsko vještačenje po stalnom sudskom vještaku, forenzičnom psihijatru prim. dr. A. M. na sve okolnosti iz čl. 44. st. 1. i 2. Zakona o osobama s duševnim smetnjama ('Narodne novine' broj: 111/97, 27/98, 128/99 i 79/02, dalje: ZZODS). Iz nalaza i mišljenja sudskog vještaka između ostalog proizlazi da je I. P. osoba s težim duševnim smetnjama koja pokazuje kliničku sliku paranoidnog sumanutog poremećaja te je njegovo psihičko stanje i dalje takvo da zadovoljava kriterije iz čl. 44. ZZODS te mu je potrebno produžiti prisilni smještaj.

Dana 20. siječnja 2015. održana je rasprava u nazočnosti punomoćnika postavljenog po službenoj dužnosti, nazočnosti predstavnika Klinike za psihijatriju V. Zavoda za forenzičnu psihijatriju prim. dr. A. H. te zamjenika ŽDO – Zagreb, sudskog vještaka prim. dr. A. M., predstavnice CZSS J. M.

Prim. dr. A. H. u cijelosti je ostao kod prijedloga Klinike, time što je na poseban upit suca dodao, da je zdravstveno stanje I. P. takvo da i nadalje postoji visoki stupanj vjerojatnosti da bi zbog duševnih smetnji zbog kojih je i nastupila njegova neubrojivost mogao počiniti slično ili teže kazneno djelo, odnosno kazneno djelo za koje je zapriječena kazna zatvora od najmanje tri godine, a isti boluje od paranoidnog sumanutog poremećaja, što je u Međunarodnoj klasifikaciji bolesti MKB X označno i opisano pod šifrom F 22.0.

Prim. dr. A. M. ostala je kod svog pisanog nalaza i mišljenja od 14. siječnja 2015. te je dodala da još uvijek postoji visoki stupanj vjerojatnosti da bi zbog svojih duševnih smetnji zbog kojih je i nastupila njegova neubrojivost mogao počiniti isto ili teže kazneno djelo odnosno kazneno djelo za koje je zapriječena kazna zatvora u trajanju od najmanje tri godine, a u odnosu na dijagnozu sumanutog poremećaja paranoidnog tipa a koja je utvrđena nalazom i mišljenjem vještaka dr. Ž. M. izjavljuje da ta dijagnoza u potpunosti odgovara dijagnozi paranoidnog sumanutog poremećaja odnosno paranoidne psihoze jer ovi klinički opisi spadaju u šifru iz MKB X sumanutog poremećaja F 22.0. Nadalje je navela da smatra da se opasnost za okolinu koja proizlazi iz još uvijek prisutnih psihopatoloških fenomena može smanjiti samo nastavkom hospitalnog forenzičnog psihijatrijskog tretmana a ne ambulantnim liječenjem na slobodi. Psihopatološki fenomeni su vidljivi iz psihičkog statusa nađenog kod pregleda 14. siječnja 2015. dakle, tijekom pregleda pacijent donosi ideje odnosa i paranoidne sumanutosti koje nisu dostupne korekciji, nema uvida u svoje stanje i potrebu liječenja nekritičan je na isto i smatra da nije bolestan. Ideje odnosa i paranoidne sumanutosti proizlaze iz njegovog sumanutog svijeta koji ne odgovara realitetu a laički rečeno tu su ideje proganjanja od strane osoba koje su uključene u njegov sumanuti svijet.

Također je navela da kod I. P. za sada ne postoje uvjeti za ambulantno liječenje u smislu samog uzimanja lijekova zato što hospitalni tretman uključuje puno više od samog uzimanja lijekova a za njegovu kliničku sliku i opasnost po okolinu koja proizlazi iz njegovih psihopatoloških fenomena nije dostatno samo uzimanje lijekova i ova opasnost se mora rješavati uključujući i druge metode koje su i uključene u dosadašnji tretman u bolnici. Isti pohađa dvije psihoterapijske grupe radnookupacioni tretman, individualne razgovore kod svog terapeuta i svaku drugu pomoć koju mu u svakom trenutku kroz 24 sata može pružiti bolnički okvir.

Na ročištu od 20. siječnja 2015. punomoćnik prisilno smještene osobe je stavio primjedbu na nalaz sudskog vještaka jer smatra da se I. P. može liječiti ambulantno, budući je isti prilikom posjete u Klinici, izjavio da bi uzimao propisanu terapiju i liječio se ambulantno, pa se iz istih razloga punomoćnik protivio prijedlogu Klinike

za produljenje prisilnog smještaja.

Zamjenik ŽDO Zagreb, nije imao primjedbi na nalaz pa se nije protivio prijedlogu, te smatra da postoje zakonski uvjeti za produženje prisilnog smještaja.

Sud je izvršio uvid u spis te priležuću dokumentaciju kao i decursuse bolnice za razdoblje od 17. rujna 2014. do 16. siječnja 2015. kao i u izvješće Centra za socijalnu skrb Z., Podružnica Č., a stranke nisu imale drugih dokaznih prijedloga.

Prijedlog Zavoda za forenzičku psihijatriju Klinike za psihijatriju V. je osnovan.

S obzirom, na obavljeni razgovor s pacijentom, liječničku dokumentaciju, te dokumentaciju koja prileži sudskom spisu, te decursuse Klinike, kao i s obzirom na mišljenje Zavoda i liječnika psihijatra koji liječi neubrojivu osobu, dano u prijedlogu za produljenje prisilnog smještaja, mišljenje liječnika psihijatra dr. A. H. dano na raspravi od 20. siječnja 2015., te nalaza i mišljenja sudskog vještaka prim. dr. A. M., a iz kojeg proizlazi da isti boluje od paranoidnog sumanutog poremećaja, što je teža duševna smetnja, te isti nema uvida u svoje stanje i potrebu liječenja, nekritičan je i smatra da nije bolestan (što je isti naveo prilikom obavljene posjete u Klinici) pa i nadalje postoji visoki stupanj vjerojatnosti da bi isti zbog duševnih smetnji zbog kojih je i nastupila njegova neubrojivost mogao počiniti kazneno djelo za koje je zapriječena kazna zatvora od najmanje tri godine, ovaj sud smatra opravdanim prijedlog za produljenje prisilnog smještaja.

Naime, sud je u cijelosti prihvatio nalaz i mišljenje sudskog vještaka prim. dr. A. M., obzirom da je isti dan temeljito i stručno, na temelju uvida u svu priležuću dokumentaciju kao i na temelju osobnog pregleda pacijenta te nalaza psihologa, a iz kompletne liječničke dokumentacije evidentno je da se I. P. liječio kao osoba koja boluje od sumanutog psihotičnog poremećaja već u Zatvorskoj bolnici (od 7. svibnja 2014. do 13. kolovoza 2014.), kao i Klinici za psihijatriju V., Zavodu za forenzičnu psihijatriju, te je i prethodnim sudskim vještačenjem po prim. dr. Ž. M. bilo utvrđeno da I. P. boluje od sumanutog poremećaja paranoidnog tipa pa je stoga sud nedvojbeno utvrdio da pacijent ima istu težu duševnu smetnju, te je isti i nadalje opasan za okolinu jer u smislu čl. 44. st. 1. i 2. ZZODS postoji visoki stupanj vjerojatnosti da bi zbog duševnih smetnji zbog kojih je i nastupila njegova neubrojivost, mogao počiniti kazneno djelo za koje je zapriječena kazna zatvora u trajanju najmanje tri godine. Stoga je prihvaćen prijedlog Klinike za produljenje prisilnog smještaja dok nije prihvaćen naprijed navedeni prijedlog punomoćnika neubrojive osobe, budući iz nalaza i mišljenja sudskog vještaka prim. dr. A. M. proizlazi da je istom potreban liječnički tretman u bolnici gdje se provodi i psihoterapija pacijenta te mu se psihijatrijska pomoć u bolničkim okvirima može pružiti kroz 24 sata, a isti je osim toga nekritičan prema potrebi liječenja i smatra da nije bolestan.

Budući je sud utvrdio da i dalje postoje razlozi za prisilni smještaj neubrojive osobe I. P. iz čl. 44. ZZODS valjalo je prisilni smještaj produljiti za još godinu dana i po čl. 47. st. 2. i 3. ZZODS, odlučiti kao u izreci.«

9.3. Protiv prvostupanjskog rješenja punomoćnik podnositelja podnio je žalbu u kojoj navodi (citira se u cijelosti):

»I Pobijanim rješenjem određeno mi je produljenje prisilnog smještaja, u trajanju od 1 godine, počevši od 31. siječnja 2015.

II Protiv gornjeg rješenja ulažem žalbu iz sva tri žalbena razloga:

- pogrešno odnosno nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja,
- povrede odredaba postupka,
- pogrešne primjene materijalnog prava.

III Pogrešno utvrđeno činjenično stanje nalazi se u činjenici da smatram da ne postoje razlozi za moje prisilno zadržavanje.

Mišljenja sam da bi se i izvan ustanove, mogao i sam liječiti adekvatnim uzimanjem potrebnih lijekova.

Napominjem da po prirodi nisam agresivna osoba, te da sam sposoban brinuti se za sebe.

Također, želim istaknuti da ja nisam tražio posebno forenzičko-psihijatrijsko vještačenje.